

Chr. Brodersens tid 1876-78

Julius Bons afløser som forstander blev Chr. Brodersen, som kom fra en lærerstilling på Hindholm Højskole og det dertil knyttede børnehjem Holsteinsminde. Hans ansættelse meddeles kort af aktionærenes forretningsfører, M. Marker, i en annonce i slutningen af oktober 1876¹. I annoncen benævnes han "Lieutenant", men foruden denne militære titel fremgår det andetsteds, at han var seminarist.

I tilknytning til meddelelsen om ansættelsen indbyder Brodersen til et møde på skolen kort efter og bebuder at ville indbyde til lignende møder andre steder på øen. Ligeledes meddeles det, at vinterskolen ville begynde den 1. december.

Året efter fremgår det af annoncer, at han holdt møder rundt om på øen for at fortælle om højskolen². Det skete f.eks. i den stedlige børneskole. Et sted, i Nylars, havde han fået tilladelse til at holde et sådant et møde af sognerådsformanden, men efter at det var bekendtgjort, blev tilladelsen trukket tilbage, og så måtte han skyndsomst til at aflyse.

Det er muligvis et sådant møde, den 16-årige Rudolf Skovgaard fra Skovgård i Vestermarie havde overværet engang i foråret 1877. I en slags dagbogsnotater³ skriver han følgende: "Det er Skolens Formaal at vække Kjærlighed til Fædrelandet, Liv og ædel Virke hos den Unge, at vejlede ham til Arbejdsomhed, Orden og Sømmelighed samt til Oply(s)ning i Særdeleshed om Alt, hvad der vedkommer Landboens Virksomhed som dansk Borger, som Medlem af en Kommune, som Husfader, Søn, eller Tyende og som forstandig Agerdyrker".

Denne "programerklæring" stemmer godt overens med det, der skildres fra Hindholm Højskole om hvis stifter, Anders Stephansen, det hedder, at han ikke var særligt påvirket af Grundtvig, men snarere af de europæiske filantropiske tanker⁴. Rudolf Skovgaard blev i øvrigt tre år senere elev på skolen, som da ledes af Johan Bøgeskov.

Højskolernes tilsynsførende, Mathias Steenstrup, besøgte skolen i sommeren 1877. De notater, han ved den lejlighed tog, hans indberetning til ministeriet samt et brev fra Brodersen til ham året efter er sammen med ovenstående dagbogsnotat og nogle annon-

cer i de lokale dagblade de eneste kilder, vi har fra Brodersens tid.

Af Steenstrups papirer⁵ fremgår det om skolens "bagland", at den ejedes af 10 gårdmænd, "alle flinke og velsindede imod Højskolens Opgave. Br. kan købe Gaarden for hvad den staar dem i...12000 Kr."

Det ser således ud til, at man havde gjort alvor af Julius Bons forslag om at samle aktierne på færre hænder, men så vidt vides blev det først brødrene Bøgeskov, der købte den til selveje. Hvordan det i øvrigt forholdt sig med pengesagerne efter møntreformen i 1875, hvor man skiftede fra rigsdaler til kroner, som kun havde den halve værdi, har vi ingen mulighed for at bedømme. De nævnte 12.000 kr. har formodentlig kun udgjort aktiekapitalen. Den faste gæld, der formentlig har været foruden, er næppe medregnet.

Af de nævnte kilder fremgår også, at Brodersen fik en god begyndelse med 39 vinterelever. Sommeren 1877 blev det til 18 piger, hvoraf de 15 var under 18 år. De fleste af dem var imidlertid fra omegnen og boede derfor hjemme. Kun 8 boede på skolen.

Den næste vinter, 1877-78, gik elevtallet ned til 31 unge mænd, hvilket dog ikke følte foruroligende. Ca. halvdelen af dem boede hjemme, og 3/4 af dem var under 18 år.

Sommeren efter sank tallet imidlertid helt ned til "kun 5 (fem) Elevpiger", og det fik ham til at opgive at føre skolen videre. Han havde allerede før måttet stifte en gæld på 1000 kr., og med de få elever var han bange for, at den ville blive større. Derfor meddelte han Steenstrup, at "...jeg tvinges derfor, hvor meget det end vil smerte mig, til at opgive mine Forsøg paa her paa Bornholm at gennemføre min Opfattelse af Højskoletanken..."

Af Steenstrups notater og indberetning fremgår det i øvrigt klart, at Brodersen under hans besøg har beklaget sig gevaldigt over en "herskende Forlystelsessyge", som lagde alvorlige hindringer i vejen for skolearbejdet. Det hedder således i indberetningen til ministeriet:

"Der er paa Bornholm særegne Vanskeligheder at overvinde for en Højskole i alvorlig Aand. Den her-

skende Gjæstfrihed, i Forbindelse med Slægtsskabs- og Bekjendtskabsforholdene, volder, at de unge Karle paa Højskolen i en overordentlig Grad ere udbudne til Selskab og Gilde, hvorfra de tidt først komme hjem ud paa Natten, og de ere da daarlige Tilhørere næste Dag. Brodersen har kæmpet meget mod denne Uvane; men det vil tage Tid at faa den fjernet, da den har sin Rod i Befolkningens Sæder, og der selv blandt de ældre er mange, som finde sligt i sin Orden for de Unge og ikke vil støtte Brodersen i hans Bestræbelser"⁶.

Det hedder videre, at det var en uheldig omstændighed under den herskende forlystelsessyge, at så mange af dem boede hjemme. Dermed var de uden for Brodersens kontrol.

Det kan naturligvis forholde sig sådan, at Brodersen var særligt uheldig med sine holds sammensætning; sådan noget har kunnet variere meget i tidens løb. Men eftersom der intet andet sted i kilderne fore-

kommer beklagelser af denne art, er det et spørgsmål, om det ikke snarere bunder i Brodersens karakter. Noget kunne tyde på, at han ville opretholde en disciplin, som var aldeles fremmed for såvel de unge som de ældre. Hans militære tilhørsforhold har måske spillet ind. I en senere indberetning fra Steenstrups hedder det således, at han (Brodersen) "havde villet indføre Disciplin; de skulde være hjemme kl. 10. Men Bornholmerne er opsætsige og trodsige mod Tvang"⁷.

Det skal dog indrømmes Brodersen, at en elev nogle år senere, Karen Jensen, som vi skal stifte nærmere bekendtskab med i næste kapitel, også syntes, det kunne blive for meget af det gode med at komme så meget ud i besøg, som de blev inviteret til. Men det vil vi vende tilbage til.

Hvorom alting er, det gik ikke for Chr. Brodersen. Han fratrådte til August 1878, og blev senere lærer ved Frederiksberg skolevæsen.

Noter: KAPITEL 7

Chr. Brodersens tid 1876-78

1. Bhs. Td. & Bhs. Amtstd. den 20/10 1876.
2. Bhs. Td. den 28/9 og 2/10 1877.
3. Nedskrevet i et almindeligt stilehefte, som ejes af en sønnetatter, Signe Kofoed, Olsker, fra hvem jeg velvilligt har fået en kopi.
4. Lars Bækhøj: Folkehøjskolen gennem 100 Aar, artikel i Ollerup Højskoles årsskrift 1944.
5. Her fra Henrik Ydes artikel i Bornholmske Samlinger, III. række, 2. bind, 1988.
6. Samme sted fra.
7. Fra Steenstrups senere besøg i 1883.